

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1947-1948.

SÉANCE DU 22 JUILLET 1948.

Rapport de la Commission de l'Instruction Publique chargée d'examiner le projet de loi réglant l'enseignement de la religion et l'enseignement de la morale dans les athénées royaux et dans les écoles moyennes de l'Etat.

Présents : MM. LIBOIS, président ; BAUR, BERTRANG, BOUWERAERTS, CATTEAU, CRAEYBECKX, CRAPS, CROMMEN, HANQUET, JESPERS, LEYSEN, MAZEREEL, NEEFS, VAN KERCKHOVEN, YERNAUX et MATAGNE, rapporteur.

MESDAMES, MESSIEURS,

La Commission se rappelle sans doute que, dans le rapport sur le budget de l'Instruction Publique, il était fait allusion au débat à la Chambre sur la question scolaire, notamment à propos de la circulaire du 13 septembre 1947. Au cours de ce débat, il a été affirmé par un orateur P.S.C. qu'il ne pouvait admettre l'option entre le cours de religion et le cours de morale et qu'il ne fallait pas avoir l'air de laisser, aux parents, le choix entre deux cours légaux, alors que le cours de morale est de création ministérielle.

Le Ministre avait répondu : « L'enseignement religieux figure au programme. Le cours de morale a été ajouté. Ces deux cours ne sont pas toujours scindés. Et, depuis 1923, mes prédécesseurs ont nommé des professeurs de morale. »

Dans le projet d'accord présenté aux partis P.S.B. et P.S.C., il était stipulé que les deux parties fixeraient ensemble les termes d'un projet ou d'une

Voir :

Documents de la Chambre des Représentants :
576 (Session de 1947-1948) : Proposition de loi;
608 (Session de 1947-1948) : Rapport.

Annales de la Chambre des Représentants :
25 juin 1948.

Document du Sénat :

429 (Session de 1947-1948) : Projet transmis par la Chambre des Représentants.

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1947-1948.

VERGADERING VAN 22 JULI 1948.

Verslag uit naam van de Commissie van Openbaar Onderwijs belast met het onderzoek van het wetsontwerp tot regeling van het godsdienstonderderricht en het onderricht in de zedenleer in de Koninklijke Athenaea en in de Rijksmiddelbare scholen.

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

De Commissie herinnert zich ongetwijfeld, dat, in het verslag over de begroting van Openbaar Onderwijs, melding is gemaakt van de besprekking in de Kamer over de schoolkwestie, met name nopens de omzendbrief van 13 September 1947. In de loop van de besprekking verklaarde een spreker van de C.V.P. dat hij de keuze tussen de godsdienstlessen en de cursus in de zedenleer niet kon aanvaarden en dat men de schijn niet moest wekken de ouders vrij te laten in de keuze tussen twee wettelijke cursussen, daar waar de cursus in de zedenleer door de Minister in het leven werd geroepen.

De Minister had geantwoord : « Het godsdienstonderwijs komt op het programma voor. De cursus in de zedenleer werd er aan toegevoegd. Die beide cursussen zijn niet altijd gesplitst. En sedert 1923 hebben mijn voorgangers leraars in de zedenleer benoemd ».

In het ontwerp van overeenkomst, dat aan de B.S.P. en aan de C.V.P. werd voorgelegd, was bepaald, dat beide partijen gezamenlijk de bewoor-

Zie :

Gedr. Stukken van de Kamer der Volksvertegenwoordigers :
576 (Zitting 1947-1948) : Wetsvoorstel;
608 (Zitting 1947-1948) : Verslag.

Handelingen van de Kamer der Volksvertegenwoordigers :
25 Juni 1948.

Gedr. Stuk van de Senaat :

429 (Zitting 1947-1948) : Ontwerp overgemaakt door de Kamer der Volksvertegenwoordigers.

proposition de loi en vue d'assurer le libre choix entre la religion et la morale, dans l'enseignement moyen de l'Etat.

C'est de là qu'est née, le 18 juin 1948, la proposition de loi de MM. Buset, président du P.S.B., et A. De Schrijver, président du P.S.C.

Peut-être, après MM. Loos et Bracops, auteurs du rapport fait au nom de la Commission de l'Instruction Publique de la Chambre, convient-il de souligner que la proposition poursuit un double but :

1° contribuer activement à l'apaisement politique en matière scolaire;

2° mettre de la clarté dans le problème de l'enseignement de la religion et de la morale dans l'enseignement moyen de l'Etat, en précisant la nature des deux matières à option, le tout dans un large esprit de tolérance.

Il faut remarquer que la proposition a été amendée à l'unanimité en son article premier. Afin que s'évapore toute équivoque, on a dit et écrit :

« L'instruction moyenne comprend l'enseignement de la religion et de la morale. Par enseignement de la religion, il faut entendre l'enseignement de la religion (catholique, protestante ou israélite) et de la morale qui l'inspire. Par enseignement de la morale, il faut entendre l'enseignement de la morale non confessionnelle. »

Après une légère modification proposée à l'article premier, aux paragraphes 6 et 8, par le Ministre de l'Instruction Publique, modification admise à l'unanimité des membres de la Commission, le texte a été soumis aux débats de la Chambre.

Il est agréable de constater que la proposition de loi réglant l'enseignement de la religion et l'enseignement de la morale dans les athénées royaux et dans les écoles moyennes de l'Etat a été adoptée à l'unanimité des 118 votants dans la séance du vendredi 25 juin 1948, sans avoir donné lieu à un débat.

Un membre fait observer qu'il est regrettable que les mots « enseignement de la morale » aient deux acceptations différentes selon que l'on envisage l'enseignement primaire ou l'enseignement moyen.

« En effet, déclare ce commissaire, dans la loi organique de l'enseignement primaire coordonnée par l'arrêté royal du 25 octobre 1921, aux articles 17 et 19, il est question de la religion et de la morale, ces deux matières restant, tant pour l'enseignement que pour l'inspection de cet enseignement, le domaine des ministres du culte ou de leurs délégués.

» Par contre, l'article 8 de la présente proposition donne à l'expression « enseignement de la morale » un tout autre sens puisqu'il établit une option, d'une part, entre le cours de religion et de morale inspirée de cette religion, et, d'autre part, le cours

dingen zouden vaststellen van een wetsontwerp of voorstel, met het oog op het veilig stellen van de vrije keuze tussen de godsdienst en de zedenleer in het Rijksmiddelbaar onderwijs.

Daaruit ontstond, op 18 Juni 1948, het wetsvoorstel van de hh. Buset, voorzitter van de B.S.P., en A. De Schrijver, voorzitter van de C.V.P.

Misschien past het, na de hh. Loos en Bracops, verslaggevers van de Kamercommissie van Openbaar Onderwijs, te onderstrepen dat het voorstel een tweeledig doel heeft :

1° op actieve wijze bijdragen tot de politieke vrede op het gebied van onderwijs;

2° klarheid scheppen in het vraagstuk van het godsdienstonderwijs en het onderwijs in de zedenleer in het Rijksmiddelbaar onderwijs, door de aard van beide keuzevakken nader te omschrijven, een en ander in een ruime geest van verdraagzaamheid.

Er zij opgemerkt, dat het voorstel bij eenparigheid werd geadviseerd in het eerste artikel. Ten einde elke dubbelzinnigheid op te heffen, heeft men gezegd en geschreven :

« Het middelbaar onderwijs omvat het godsdienstonderwijs en het onderwijs in de zedenleer. Onder godsdienstonderwijs dient men te verstaan het godsdienstonderwijs (katholiek, protestants of israëlitisch) en het onderwijs in de op die godsdienst berustende zedenleer. Onder onderwijs in de zedenleer dient men te verstaan het onderwijs in de niet-confessionele zedenleer. »

Na een lichte wijziging, voorgesteld op het eerste artikel, paragrafen 6 en 8, door de Minister van Openbaar Onderwijs, welke wijziging eenparig door de leden van de Commissie werd aanvaard, werd de tekst ter bespreking aan de Kamer voorgelegd.

Het is een genoegen vast te stellen, dat het wetsvoorstel tot regeling van het godsdienstonderwijs en het onderwijs in de zedenleer in de koninklijke athenaea en in de Rijksmiddelbare scholen in de vergadering van Vrijdag 25 Juni 1948 bij eenparigheid van de 118 stemmers werd aangenomen, zonder aanleiding gegeven te hebben tot bespreking.

Een lid merkt op dat het te betreuren valt, dat de uitdrukking « onderwijs in de zedenleer » twee verschillende betekenissen heeft naargelang het gaat om het lager of om het middelbaar onderwijs.

« Inderdaad, zegt hij, in de artikelen 17 en 19 van de wet tot regeling van het lager onderwijs, geordend bij koninklijk besluit van 25 October 1921, is er sprake van godsdienst en zedenleer, welke twee leervakken, zowel voor het onderwijs als voor de inspectie op dat onderwijs, zaak blijven van de bedienaars van de eredienst of van hun gemachtigden.

» Daarentegen geeft het in het eerste artikel van het aanhangige ontwerp bedoelde artikel 8 aan de uitdrukking « onderwijs in de zedenleer » een gans andere betekenis, vermits het een keuze invoert tussen de lessen in de godsdienst en de op die gods-

de morale, donnant à ce mot le sens de « morale non confessionnelle. »

Il ne paraissait pas inutile à ce membre de la Commission que le rapport fît mention de cette différence, comme il lui paraissait souhaitable que l'on eût évité ce manque d'harmonie.

Il convient cependant de remarquer que l'article 21 de la loi organique de l'enseignement primaire prouve que la morale était et est enseignée à l'école primaire. L'article 21 est très explicite à cet égard.

Le rapporteur signale que, quand Jules Destrée était à l'Instruction Publique, le Ministre avait pris la peine de rédiger un petit recueil de « leçons de morale » destiné aux élèves et aux maîtres de l'enseignement primaire.

A présent, la proposition de loi s'est muée en un projet de loi dont le texte est soumis à nos délibérations.

Un membre a estimé que le nouveau projet de loi ne fait que consacrer un état de fait qui a existé dans notre enseignement depuis plus de vingt ans. La nouvelle loi est un effort de serrer du plus près possible la réalité morale actuelle du pays, qui atteste l'existence de conceptions morales dogmatiquement divergentes, dont d'ailleurs il faut constater heureusement que dans la pratique de la vie morale elles respectent encore des dictamina fort rapprochés.

Le Ministre se déclare d'accord avec ce point de vue.

La Commission de l'Instruction Publique formule le vœu de voir le Sénat voter ce projet avec le même élan qu'à la Chambre.

Le projet et le rapport sont adoptés à l'unanimité.

Le Rapporteur,
L. MATAGNE.

Le Président,
P. LIBOIS.

dienst berustende zedenleer, enerzijds, en de lessen in de zedenleer, welk woord de betekenis van « niet-confessionele zedenleer » krijgt, anderzijds. »

Bewust commissielid acht het niet van nut ontbloot dat dit verschil in het verslag wordt vermeld, zoals hij het ook wenselijk had geacht dat dit gemis aan overeenstemming werd vermeden.

Er dient evenwel opgemerkt dat artikel 21 der wet tot regeling van het lager onderwijs bewijst dat de zedenleer in de lagere school aangeleerd werd en nog wordt. Artikel 21 is dienaangaande zeer duidelijk.

De verslaggever wijst er op, dat, toen Jules Destrée minister van Openbaar Onderwijs was, hij zich de moeite getroost heeft om een leerboekje met « lessen in zedenleer », ten gebruik van de leerlingen en de meesters uit het lager onderwijs, op te stellen.

Thans is het wetsvoorstel uitgegroeid tot een wetsontwerp; dat aan onze beraadslagingen onderworpen is.

Een lid was van oordeel dat het nieuw wetsontwerp slechts de bekraftiging is van een staat van zaken, die sedert meer dan twintig jaren in ons onderwijs heeft bestaan. De nieuwe wet is een inspanning om zo dicht mogelijk te naderen tot de huidige zedelijke werkelijkheid van het land, waaruit het bestaan van dogmatisch uiteenlopende zedelijke opvattingen blijkt, waaromtrent trouwens gelukkig dient vastgesteld dat zij in de praktijk van het zedelijk leven nog zeer verwante voorschriften eerbiedigen.

De Minister verklaart het met dit standpunt eens te zijn.

De Commissie van Onderwijs spreekt de wens uit dat de Senaat met dezelfde eensgezindheid als de Kamer het ontwerp zal aannemen.

Het ontwerp en het verslag werden eenstemmig goedgekeurd.

De Verslaggever,
L. MATAGNE.

De Voorzitter,
P. LIBOIS.